

Sydgårdens kompetencer og teoretiske grundlag til behandling af misbrugere med psykiske problemstillinger

1. Indledning

Sydgården er et behandlingscenter for alkohol- og blandingsmisbrugere, og har eksisteret i 29 år. Dokumentation fra Center for Rusmiddelforskning viser, at Sydgården sammenlignet med flere andre behandlingsinstitutioner i Danmark¹, behandler en særdeles belastet gruppe misbrugere, bl.a. med personlighedsforstyrrelser². Siden 2006 har Sydgården målrettet uddannet personalet i at forstå og behandle personer med personlighedsforstyrrelser.

Kurser, som personalet har gennemgået for at imødekomme disse behov, er følgende:

- Internt kursus med psykolog Ragnar Stefánsson om personlighedsforstyrrelser
- Et længerevarende internt undervisningsforløb med psykiater Pia Just Andersen om personlighedsforstyrrelsernes oprindelse og udvikling
- Internt certificeringskursus med psykiater Peter Simonsen om testning af personlighedsforstyrrelser (MCMI-III)
- Internt certificeringskursus i Schema terapi med psykiater Susanne Vind, Kognitiv Psykiatrisk Klinik Schema Terapi Institut Danmark

- Basiskursus og "advanced"-kursus i gruppe schema terapi med Joan M. Farrell og Ida Shaw³

Personalet har siden 2014 modtaget individuel supervision af psykiater Susanne Vind på baggrund af samtaler optaget på video. Vi har der ud over modtaget træning i gruppe schema terapi af psykiater Susanne Vind.

Med baggrund i ovenstående uddannelsesforløb har vi nået et højt niveau i forståelse og behandling af misbrugere med personlighedsforstyrrelser. Det skal pointeres, at Sydgården adskiller sig fra andre behandlingsinstitutioner i Danmark ved, at schema terapien⁴ er den gennemgående metode, og at der derved sker en behandling/reduktion af personlighedsforstyrrelserne som en integreret del af misbrugsbehandlingen. På grund af disse kompetencer er Sydgården i dag ansvarlig for misbrugsbehandling i Statsfængslet i Renbæk og Statsfængslet ved Sdr. Omme.

2. Gratis efteruddannelse

Som det fremgår, har Sydgården kompetence til at arbejde med personer med alkoholafhængighed og psykiske problemstillinger, og vi vil gerne indgå i et samarbejde med kommunerne om behandling af denne gruppe borgere.

Ved indgåelse af partnerskab i forhold til at bruge Sydgårdens døgnbehandling vil vi tilbyde 6 kursus dage med 4 efterfølgende opfølgingsdage til efteruddannelse af misbrugscentrenes personale⁵.

¹ Pedersen, M.U. & Hecksher, D. (2008). *Døgnbehandling af alkoholafhængige – Forløb, tilbagefald og køn*. Århus: Center for Rusmiddelforskning.

² Stefánsson, R. & Hesse, M. (2008). Personality Disorders in Substance Abusers: A Comparison of Patients Treated in A Prison Unit and Patients Treated in Inpatient Treatment. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 6(3), 402-406.

³ Farrell, Joan M. & Reiss, Neele & Shaw, Ida A. (2014) *The Schema Therapy Clinician's Guide*, Wiley Blackwell

⁴ Kort beskrivelse af Schema terapi i bilag 1.

⁵ Se skitsering af kursusindhold i bilag 2

3. I behandlingen tilbyder Sydgården

Kommunens misbrugscenter får

- Mulighed for afgiftning/afrusning i forbindelse med indskrivning
- Mulighed for individuelt tilrettelagte forløbslængder
- Screening af klienten der viser personligheds mønstre og om der er tale om en svær personligheds patalogi
- Ved psykiatrisk problemstilling vurderer vores psykiatriske konsulent om der skal behandles medicinsk og eller viderevisiteres til distriktspsykiatri
- En sikkerhed for stringens i behandlingen pga. en procesjournal/protokol for det individuelle forløb
- En deltaljeret casebeskrivelse med begrundelse for arbejds mål, som kan fungere som ambulans arbejdsredskab efter døgnophold
- Et målrettet manualbaseret undervisningsprogram
- En rummelighed i forhold til forskellighed
- Personale døgnnet rundt med vågen nattevagt
- Et personale med lang uddannelse og erfaring og med en respektfuld kontakt

Klienten får

- Et system eller sprog at forstå sig selv ud fra
- Personligt arbejde med trang og højrisikosituationer
- Forståelse for deres psykiske problemstillinger og den rolle de spiller for misbruget
- Træning i angsthåndtering
- Overblik over højrisikosituationer gennem genkendelse af modes/tilstande, coping modes (håndtering/mestring), aktive schemaer og deres oprindelse
- Træning i sunde håndteringsmåder
- Bearbejdning af grundlæggende schemaer
- Mulighed for familiesamtaler

- I samarbejde med henviser støtte til planlægning af tiden efter døgnbehandling

4. Praksis

Alle klienter udfylder *MCMI-III*. Personlighedstesten gennemgås individuelt for at skabe forståelse for de problematiske personligheds mønstre.

Alle klienter udfylder en testpakke, ved indskrivning og udskrivning. Testpakken bruges dels til dokumentation af udbytte af behandling dels indgår dele af besvarelserne i selve behandlingen.

I testpakken indgår *Young spørgeskema om schemaer (YSQ)*. Der er tale om en kategorisering af 18 grupper af schemaer, ud fra hvilke klienten finder sine centrale schemaer/livsfælder. Schemaerne forbindes med livshistorien ved hjælp af *Youngs spørgeskema om forældrene (YPI)*.

Derved skabes en forståelsesmodel for, hvordan dysfunktionelle personligheds mønstre er opstået, og hvordan de har udmøntet sig i en bestemt problemadfærd, der gør sig gældende i både påvirket og "clean" tilstand.

En persons samtlige schemaer er ikke konstant aktiverede. På et givent tidspunkt vil man være i en bestemt følelsesmæssig tilstand skabt af et eller flere schemaer og måder at håndtere dem på. Denne tilstand kaldes en mode(modus): den måde man er på, på et givent tidspunkt. Schema terapien opererer med fire grupper af modes. Alle klienter udfylder et spørgeskema, som identificerer de dominerende modes (*SMI*).

For hver klient udarbejdes en casebeskrivelse, der samler overstående data og sætter dem i relation til misbruget. Dermed samles livs- og misbrugshistorien i en kontekst der genkendelig for den enkelte klient, hvilket skaber et sikkert grundlag for samarbejdet mellem terapeut og klient for det individuelle behandlingsarbejde.

For hver klient føres en procesjournal/protokol, som sikrer, at de overordnede arbejdsprocesser følges.

Schema terapien og den kognitive misbrugsbehandling er tæt forbundet. Eksempelvis udløses dysfunktionelle modes af situationer, som personen er "overfølsom" overfor. Disse situationer vil for en misbruger udgøre vedkommendes højrisikosituationer. I terapien hjælper vi klienten med at skifte fra en dysfunktionel mode til en SUND VOKSEN mode, hvilket er centralt i det forebyggende arbejde i forhold til tilbagefald til misbrug.

Klienterne bliver som det fremgår undervist i at forstå deres psykiske problemstillinger og hvordan de hænger sammen med misbruget.

4. Personale og konsulenter

Sydgårdens behandlingspersonale har alle ud over deres grunduddannelse en længerevarende psykoterapeutisk efteruddannelse. Aktuelt består vores stab af personer med følgende grunduddannelser: Psykolog, pædagog, socialrådgiver, lærer. Vi har en sygeplejerske, der kommer 2 gange om ugen.

Vi har desuden tilknyttet:

- Psykiatrisk overlæge Gitte Rohr, som konsulent én gang om ugen
- Psykolog Erik Bredtoft, som personaletræner 10 dage om året
- Psykiater Susanne Vind, Kognitiv Psykiatrisk Klinik Schema Terapi Institut Danmark til individuel supervision

---

Vi står til disposition for yderligere drøftelse

Sydgården februar 2016

Erik Hansen
forstander

Bilag 1

Schema terapi

Schema terapi er udviklet af Jeffrey Young, professor i psykologi ved Columbia University i New York. Schema terapi er en videreudvikling af kognitiv adfærdsterapi. Metoden integrerer elementer fra bl.a. kognitiv adfærdsterapi, tilknytningsteori, gestaltterapi, objektrelationsterapi, psykoanalyse og nyere hjerneforskning til en sammenhængende teori og terapeutisk metode⁶⁻⁷.

Det grundlæggende begreb i schema terapi er *schema*. Med schema menes en relativt stabil kognitiv og emotionel struktur, der er grundlagt i barndommen og indeholder personens basale antagelser om og følelser i forhold til sig selv, andre, verden og fremtiden - og videreudvikles livet igennem.

Schemaet er afgørende for, hvordan man opfatter eller fortolker forskellige situationer, og hvilke følelser man oplever i situationen i forhold til sig selv og sine livsvilkår. Fx kan tidlige barndomserfaringer med afvisning eller kritik fra forældre danne negative opfattelser som "jeg er ikke værd at elske", "jeg er forkert", eller "jeg bliver afvist af andre". Disse ofte ikke-bevidste overbevisninger indvirker på følelser, motivation og handlinger. Børn, der fx udvikler et schema om, at de er inkompetente, vil sjældent betvivle denne opfattelse som voksne. Et sådant schema forsvinder normalt ikke uden terapi. Selv hvis man oplever overvældende succes, vil det som regel ikke være nok til at forandre schemaet. Schemaet er så integreret i personligheden, at man næsten kan tale om, at det kæmper for at overleve, OG det lykkes som regel.

---

⁶ Jeffrey E. Young, *Kognitiv terapi ved personlighedsforstyrrelser – en skemafokuseret tilgang*. Hans Reitzels Forlag

⁷ Young, J.E., Klosko, J.S., & Weishaar, M. (2003). *Skematapi – en vejledning for professionelle*. Forlaget Sydgården.

Et centralt begreb i schema terapi er schema mode - almindeligvis bare kaldet mode/ modes. Det er øjeblikkelige tilstande - tilpassede og utilpassede, som både omfatter schemaer, håndteringsmåder og emotioner.

I schema terapien arbejder vi med følgende modes: Barne modes, Forælder modes, Coping modes, Sund voksen mode og Trygge og glade barne mode. Man arbejder med at ændre følelser og adfærd på en måde, så klienten bliver mere tilfreds og bedre i stand til at opfylde sine behov.⁸

Schema terapi har vist sig velegnet til behandling af personlighedsforstyrrelser.

I juni 2006 blev resultaterne af den første større effektundersøgelse af schema terapi offentliggjort i det ansete videnskabelige tidsskrift *Archives of General Psychiatry*. Der er tale om en hollandsk undersøgelse omfattende 86 borderlinepatienter - en patientgruppe som man indtil for nylig har haft vanskeligt ved at behandle. Undersøgelsen viser, at schema terapi har ført til fuldstændig helbredelse for omkring 50 % af patienterne, ligesom yderligere 15-20 % fremviste signifikante forbedringer. Et år efter endt behandling var effekten i begge grupper stadig øget. Dette er en betydeligt højere positiv effekt, end andre anerkendte behandlingsformer har dokumenteret⁹.

---

⁸ Gitta Jacob • Hannie van Genderen • Laura Seebauer *Bryd dine negative tankemønstre - der er andre veje at gå*. Forlaget Sydgården

⁹ J. Giesen-Bloo et al.: *Outpatient Psychotherapy for Borderline Personality Disorder* (*Archives of General Psychiatry*, 2006; 63: 649-658)

Bilag 2

Kursusforløb

Ved indgåelse af partnerskab i forhold til at bruge Sydgårdens døgnbehandling tilbyder vi efteruddannelse af misbrugscentrenes personale bestående af 6 kursusdage fordelt over 1 år med 4 opfølgingsdage i det følgende år

Der er plads til 20 deltagere.

Kurset er gratis og vil foregå på Sydgården.

Formålet med kurset er at give indsigt og træning i at arbejde med modes og misbrug.

En *mode* (modus) kan beskrives som øjeblikkelige emotionelle tilstande og håndteringsmåder, tilpassede eller utilpassede. Sagt på en anden måde: "den måde man på et givet tidspunkt er i verden på".

Modes udløses af situationer, som man er overfølsom overfor (vores emotionelle "knappe"). Disse situationer vil for en misbruger udgøre vedkommendes højrisikosituationer. Vi hjælper beboeren med at skifte fra en dysfunktionel *mode* til en sund voksen *mode*.

Metode

Undervisning

Rollespil

Oplevelsesorienterede øvelser

Kurset omfatter

- Forståelse af mode begrebet
- Gennemgang af modes:
  - BARNE modes
  - KRÆVENDE og STRAFFENDE modes
  - Dysfunktionelle håndteringsmønstre/coping modes
  - Misbruget som coping mode
  - Den sunde VOKSNE mode
  - Sammenhængen mellem modes og psykiske problemstillinger
- Forandring af de indre tilstande
  - Det omsorgsfulde møde med SÅRBARE BARN mode
  - Den empatiske grænsesætning overfor VREDE eller IMPULSIVE BARN mode
  - Den sunde grænsesætning overfor KRÆVENDE og STRAFFENDE modes
  - Den empatiske konfrontation med de dysfunktionelle coping modes
  - Hvordan opbygge og styrke den tilfredse og glade BARNE mode
  - Hvordan styrke den SUNDE VOKSEN mode

Baggrundsmateriale for kurset:

Bryd dine negative tankemønstre
- der er andre veje at gå

Forståelse og forandring af livsmønstre -
en schema terapeutisk selvhjælpsbog

af Gitta Jacob - Hannie van Genderen - Laura Seebauer.
Forlaget Sydgården ApS (2016)